

Č. 5/2000

Státní zastupitelství nejsou oprávněna ani povinna zasílat stejnopisy obžalob a poskytovat informace o stavu trestního řízení v konkrétních trestních věcech Dokumentačnímu středisku pro lidská práva.

Nejvyššímu státnímu zastupitelství byly předloženy informace Krajského státního zastupitelství v Plzni a Krajského státního zastupitelství v Praze, ze kterých vyplývá, že jak uvedeným krajským státním zastupitelstvím, tak některým ostatním krajským státním zastupitelstvím a okresním státním zastupitelstvím, byly doručeny žádosti **Dokumentačního střediska pro lidská práva** (podepsané Stanislavem Pencem opírajícím žádosti o usnesení vlády České republiky ze dne 17. února 1999 č. 132, kterým byl jmenován členem **Rady vlády České republiky pro lidská práva**) o zasílání stejnopisů obžalob týkajících se trestných činů podle § 187, § 188 a § 188a tr. zák. a dále o poskytnutí informací o stavu trestního řízení v trestních věcech týkajících se rasově motivovaných trestných činů.

Dokumentační středisko pro lidská práva (dále jen „Dokumentační středisko“) je občanskou iniciativou (občanské sdružení registrované dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, - identifikační číslo 64935761).

Dokumentační středisko jako občanské sdružení ve smyslu citovaného zákona není oprávněno vyžadovat od státních orgánů, tedy ani od orgánů činných v trestním řízení, informace ani stanoviska. Podle § 18 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, mají sdružení pouze právo obracet se na státní orgány s peticemi podle zákona č. 85/1990 Sb., o právu petičním.

Rada vlády České republiky pro lidská práva (dále jen „Rada“) byla zřízena usnesením vlády České republiky ze dne 9. prosince 1998 č. 809 jako poradní a koordinační orgán vlády pro otázky ochrany lidských práv a základních svobod v jurisdikci České republiky a její úkoly jsou blíže vymezeny Statutem Rady vlády České republiky pro lidská práva (dále jen „Statut Rady“), který je přílohou k usnesení vlády ze dne 17. února 1999 č. 132.

Podle čl. II bodu 7. Statutu Rady mohou Rada a její členové, odborné sekce a pracovní skupiny a jejich členové v mezích působnosti Rady vyžadovat informace a stanoviska od ústředních orgánů státní správy, i těch, které nemají zastoupení v Radě, od ostatních orgánů správy a od organizací a institucí podřízených orgánům státní správy, obdobný postup platí pro vyžadování informací a stanovisek od orgánů územní samosprávy.

Z citovaného ustanovení Statutu Rady, na které se ve svých žádostech odvolává Dokumentační středisko, vyplývá, že oprávnění vyžadovat informace se na státní zastupitelství nevztahuje. Státní zastupitelství je podle § 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, zřízeno jako soustava úřadů státu, určených k zastupování státu v případech stanovených zákonem a není tedy jako celek ani jako jednotlivé úřady při své činnosti vyplývající ze zákona o státnímu zastupitelství podřízeno žádnému orgánu státní správy. Státní zastupitelství tedy není ústředním orgánem státní správy, není podřízeno orgánům státní správy a není samozřejmě ani orgánem územní samosprávy a nelze tudíž od kteréhokoli stupně státního zastupitelství informace a stanoviska podle čl. II bodu 7. Statutu Rady vyžadovat.

Dále je třeba zdůraznit, že Rada nedisponuje žádnými zvláštními kompetencemi v oblasti trestního řízení nad rámec zákonné úpravy vyplývající z

restního řádu a nemohla by požadavkem na předkládání obžalob zavádět v podstatě zprávoú povinnost v určité oblasti restního řízení, což však samotná Rada ani nečiní, tato se na státní zastupitelství s předmětným požadavkem ostatně ani neobrátila. Pokud toto oprávnění nemá Rada, nemůže mít oprávnění shromažďovat informace o restním stíhání konkrétních osob pro vybrané restné činy ani občanská iniciativa opírající se v žádostech o zasílání stejnopisů obžalob o členství svého zástupce v Radě.

Jakékoliv informace z restního řízení, a to především ze stadia neveřejné části restního řízení, tj. přípravného řízení restního, může Rada (nikoliv Dokumentační středisko) vyžadovat výlučně prostřednictvím ministra spravedlnosti.

Státní orgány mohou činit jen to, co jim zákon výslovně dovoluje nebo nařizuje, jak vyplývá již z čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Stejný princip tedy platí i pro poskytování informací o restním řízení, kde však k němu přistupuje ještě nutnost respektovat zásadu presumpce neviný (čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, § 2 odst. 2 restního řádu), která nezbytně vede k omezení poskytovaných informací.

a) Pokud jde konkrétně o zasílání stejnopisů obžalob, je třeba vycházet z úpravy v restním řádu. Obžaloba je státním zástupcem podávána výlučně soudu (§ 179 tr. ř.), státní zastupitelství obžalobu nedoručuje ani obviněnému, obhájci či věznicí, je-li obviněný ve vazbě (tyto subjekty o podání obžaloby pouze vyrozumí). Žádnému jinému subjektu mimo soustavu státního zastupitelství než soudu tedy není státní zastupitelství povinno ani oprávněno obžaloby v plném znění zasílat na vědomí. Výjimku může tvořit pouze postup podle § 13 odst. 1, resp. odst. 2 zákona o státním zastupitelství, z kteréhožto ustanovení však vyplývají oprávnění toliko ministru spravedlnosti (podávání zpráv, zvláštních zpráv a možné podávání informací v rámci výkonu správy státního zastupitelství, dále by mohlo přezkoumávat stížnosti na chování nebo na průtahy při plnění úkolů státního zastupitelství ze strany Nejvyššího státního zastupitelství, popř. pokud by plnilo úkoly podle zákona č. 82/1998 Sb., č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

b) K možnosti poskytovat další informace týkající se konkrétních restních věcí a tím i konkrétních osob, je možno v celém rozsahu odkázat na zdůvodnění shora a dále uvést, že poskytování informací o restním řízení upravuje ustanovení § 8a tr. ř., dle kterého orgány činné v restním řízení informují veřejnost poskytováním informací sdělovacím prostředkům (tj. tisku, rozhlasu, televizi a zpravodajskému filmu). Žádný jiný subjekt stojící mimo sféru restního řízení tedy nemá právo na informace z restního řízení. Informace o stavu restního řízení lze získat rovněž nahlédnutím do spisu, i zde však restní řád v ustanovení § 65 odst. 1 tr. ř. přesně vymezuje oprávněné osoby, tedy obviněného, poškozeného, zúčastněnou osobu, obhájce, zmocněnce a společenského zástupce. Jiné osoby mohou do spisu nahlížet pouze se souhlasem předsedy senátu a v přípravném řízení státního zástupce, vyšetřovatele a policejního orgánu, a to výlučně v případech, kdy je toho třeba k uplatnění jejich práv. Výjimečně se připouští možnost poškozeného požadovat nahlížení do spisu v době, kdy sice již ve věci probíhá postup před zahájením restního stíhání, ale nikoli ještě přípravné řízení (§ 12 odst. 10 tr. ř.).

Poskytnutí informací o trestním stíhání konkrétní osoby ve stadiu přípravného řízení, tj. ve stadiu, kdy se neuplatňuje zásada veřejnosti řízení, a to jak zasláním stejnopisu obžaloby, tak i sdělením určitých údajů týkajících se osobních dat určité osoby, stavu věci a postupu orgánů činných v trestním řízení, neoprávněnému subjektu, by bylo porušením ustanovení § 8a tr. ř. a tím i povinnosti mlčenlivosti ze strany příslušného státního zástupce a dále by šlo o zásah do práva konkrétní osoby na ochranu před neoprávněným nakládáním s informacemi o ní (čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech).¹ Poskytnutí požadovaných informací Dokumentačnímu středisku by nepochybně mohlo poškodit osobu, proti které se vede trestní stíhání a jejíž osobní data by byla ve spojení s informací o podezření ze spáchání trestné činnosti sdělena subjektu stojícímu mimo soustavu státních orgánů, který není vázán povinností mlčenlivosti. Možnost poskytování takových informací nelze dovodit ani z žádného ustanovení zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (srov. v této souvislosti zejména ustanovení § 11 odst. 4 tohoto zákona, podle něhož povinné subjekty neposkytnou informace o probíhajícím trestním řízení).

Státní zastupitelství tedy nejsou oprávněna zasílat stejnopisy obžalob a poskytovat informace o stavu trestního řízení v konkrétních trestních věcech Dokumentačnímu středisku.

Pro úplnost třeba konstatovat, že státní zastupitelství je oprávněno poskytnout požadované informace orgánu, který je potřebuje k plnění zákonem stanovených úkolů, např. Kanceláři prezidenta republiky k řízení o udělení milosti, dále ministru spravedlnosti, který vykonává dohled nad činností Nejvyššího státního zastupitelství, který je oprávněn k podání stížnosti pro porušení zákona v trestních věcech. Rada však nemůže vykonávat jako poradní orgán vlády žádnou kontrolní pravomoc vůči orgánům činným v trestním řízení a získávat informace z této oblasti prostřednictvím státního zastupitelství. Nemá-li toto oprávnění Rada, nepřísluší získávat informace z trestního řízení samozřejmě ani Dokumentačnímu středisku odvozujícímu své oprávnění, jak již bylo konstatováno výše, z členství svého zástupce v Radě.

Jedinou výjimkou, kdy Dokumentačnímu středisku by bylo možno ve smyslu trestního řádu poskytnout informace, by byl případ, pokud by Dokumentační středisko samo podalo trestní oznámení a požádalo o vyrozumění o učiněných opatřeních (§ 158 odst. 1 věta za středníkem), resp. vystupovalo jako poškozený v takové věci (§ 159 odst. 5 tr. ř.).

¹ Poslanecká sněmovna schválila nový zákon o ochraně osobních údajů, který však dosud nenabyl účinnosti.